

אספרה שמך לאח.

פרשת תולדות

שלוש עשרה בחיי אברהם, שאז יצא לתרבות רעה, בכל זאת קיבל הקב"ה את תפילתו, והרמז לזה בפסוק "ויעתר לו ה'" שזה בגימטריא **חמש שנים**. והיו משתטחים בהכנעה ובלב נשבר,⁴ יצחק אבינו הרבה והפציר תפילות לא תפילה אחת ולא שתים אלא שפך תפילות כמו עשיר, עד שהיפך את הגזרה למדת הרחמים, והיה יצחק אומר; רבונו של עולם כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזאת, וגם רבקה התפללה ואמרה; כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדיק הזה, אחר כך הקריב יצחק אבינו⁵ קרבן עולה, וירד אש מהשמים וקיבל את קרבנו, ותפילתו.

מדוע היה צריך להרבות בתפילה

כשנתבונן⁶ במעשה, זה נראה תמוה, אמנם נכון שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ולכן היו האבות עקרים ולא הולידו מיד כדי שיתפללו, אבל מדוע לא נענה מיד כשהתחיל להתפלל, לקיים הפסוק והיה טרם יקראו ואני אענה, וגו' למה היה צריך כל כך להרבות ולהפציר? אלא שכאן מסתתר דבר מעניין, אמנם הקב"ה עושה רצון יראיו ונענה לתפילתם מיד כשמתפללים, אבל זה רק בתחילה, ועל זה נאמר רצון יראיו יעשה, אבל כשהתפללו שיהיה כך, והקב"ה נענה, ואח"כ מאיזה סיבה מתפלל שיהיה להיפך, זה כבר לא הולך כל כך בקלות, ואמנם גם בזה הקב"ה יושיע, אבל צריך יותר רחמים, צריך לשווע ועל זה נאמר; וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע יְיָ שׁוֹשִׁיעִם.

והנה יצחק אבינו בתחילה כשנשא את רבקה, חשש מאוד שאם תלד בדרך הטבע, הילדים יהיו דומים לבני משפחתה, בתואל ולבן הרשעים, ולכן התפלל שלא יהיו לה ילדים, ואכן נענה בזה, רק כעבור כל כך הרבה שנים כשראה שבדרך הטבע לא יהיו לה, התפלל לה' והפך את תפילתו וביקש

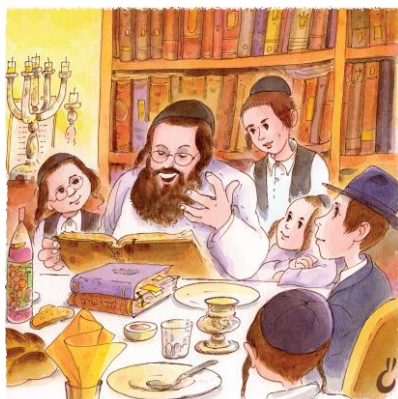
יצחק נולד שנית

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אֲבְרָהָם; כבר למדנו בשבוע שעבר איך ה' סיבב ונגמר השידוך של יצחק אבינו בכי טוב על ידי השדכן אליעזר, כעת אנו עוברים להמשך התולדות של יצחק ורבקה, להודיע איך נולדו להם בנים על ידי תפילתם, אך מדוע התורה חוזרת לכמה עשרות שנים אחורנית ואומרת; אֲבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק! וזה לא מובן הרי זה אנו כבר יודעים מהפרשיות הקודמות, ומה החידוש בזה, אמנם מעשה שהיה כך היה; בשעת העקידה, היה אברהם אבינו מוכן ומזומן לשחוט את בנו, וַיִּשְׁלַח אֲבְרָהָם אֶת יְדֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכָלֹת

לְשׂוּט אֶת בְּנוֹ, וכשהגיע החרב על צווארו של יצחק יפרחה לו נשמתו, וכשהשמיע המלאך הקול מבין הכרובים; אֵל תִּשְׁלַח יְדֶךָ אֶל הַנְּעָר, וקם יצחק ועמד על רגליו ואמר; בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְחַיֶּה הַמֵּתִים, ולכן נכתב כאן אֲבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק! שנעשה כאילו נולד מחדש. ואז נולדה לו בת זוגו, והמתין שלש שנים, וכשהיה בן ארבעים שנה, נשא את רבקה אמנו.

ויעתר לו ה'

במשך עשרים שנה² היתה רבקה עקרה, והיו ממתנינים ומצפים לישועה, לאחר עשרים שנה לקח יצחק את רבקה, והלכו להר המוריה למקום שנעקד שם, והתפללו שם, אמנם תפילה זו לא הייתה כל כך קלה להתקבל, כי הרי אברהם אבינו הובטח שימות בשיבה טובה, שלא יראה את בן בנו עשוי יוצא לתרבות רעה,³ ועל ידי תפילה זו שהתפללו לילדים, הוצרך הקב"ה לקצר חיי אברהם בחמש שנים כדי שלא יגדל עשוי ויהיה בן

4 רבה סג ה'
5 זתר קל"ז.
6 בית ישראל מבעל עשרת צבי. ומשיכ על רצון יראיו הביא בשם הבעש"ט.

1 פרקי רבי אליעזר פליא. לקושי תורה פי חיי שרה. מגלה עמוקות. פי תולדות.
2 פרקי דרבי אליעזר פרק לב
3 ריח זונגפלד. להגיד.

אספרה שמך לאח.

פרשת תולדות

ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים, ופירושו¹⁰ בזהר שהתפילות של אבותינו משפיעים ברכה לכל בני ישראל לדורות, והרי התפילה הזאת לא היתה הראשונה, כי אברהם אבינו כבר התפלל לזכות לבנים, ותפילת אברהם היתה תפילת צדיק בן רשע תרח, ותפילתו כבר התקבל בשמים, ושמורה כבר לדורות הבאים, למי שיהיה צדיק בן רשע ויתפלל לזכות לבנים,¹¹ וכעת היה חסר תפילת צדיק בן צדיק, לכן קיבל הקב"ה את תפילת יצחק.

ויתרצו הבנים בקרבה

ויתרצו הבנים בקרבה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי ע"ז עשו מפרכס לצאת.¹² עשיו רצה להרוג את יעקב,¹³ ומרוב צערה הייתה בסכנת חיים, ותאמר אם כן למה זה אנכי מתפללת על ילדים, הרי חיי קודמים. (וכיון שאמרה כך, דקדקו עמה כחוט השערה¹⁴ והפסידה שלא ילדה י"ב שבטים שהיו ראויים לצאת ממנה, כי אמרה למה ז"ה בגימטריא י"ב) ותלך¹⁵ להתפלל במקום טהור המוכן לתפילות, במקום שהלכה היא ויצחק להתפלל על ילדים בהר המוריה.

ילך אצל חכם

חכמינו ז"ל¹⁶ אמרו שמי שיש לו צער או חולה בביתו, ילך אצל חכם שיבקש עליו רחמים, ולכן הלכה רבקה לבית מדרשו של שם בן נתן, להשיח צערה ולשאול מה יהא בסופה, ומדוע לא¹⁷ הלכה אצל חמיה אברהם אבינו, אלא שלא רצתה לצערו, ובפרט כשישמע שכשעוברת ליד בית עבודה זרה עשו מפרכס לצאת, ויתכן שמשמים

שכן יהיו לה ילדים ולכן היה צריך להרבות בתפילה.

בפי ישרים תתרום

כשנעתר⁷ יצחק לה' לנכח אשתו, תקנו יצחק ורבקה את התפילה; בפי ישרים תתרום: ובשפתני צדיקים תתקדש: ובלשון חסידים תתקדש: ובקרב קדושים תתהלל: שזה ראשי תיבות של יצחק - ישרים - צדיקים - חסידים - קדושים. וכמו כן מרומז השם של רבקה באמצעי תיבות תתרום - תתברך - תתקדש - תתהלל. ואנשי כנסת הגדולה קבעו לומר את זה בתפילת שחרית בשבתות ובימים טובים, אחר שוכן עד, ולכבוד יצחק ורבקה אומר אותה החזן בקול, שבזכויותיהם ייטיב לנו הקב"ה, וכשם שהקב"ה שמע תפילתם של יצחק ורבקה ונפקדו, כן יעתר לנו כל צרכנו ולא יהיה בנו עקר ועקרה ולא תהא תפלתנו עקרה. ומה שאמרו ישרים צדיקים וכו' לא היתה כוונתם על עצמם אלא על חנוך ואברהם והצדיקים שעתידים להיוולד.

מדוע עדיף צדיק בן צדיק

ה' נעתר לו ולא לה, שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק, לתפילת צדיק בן רשע, פירושו שהצדיק שגם אביו היה צדיק, יש לו מעלה שיש לו זכות אבות, אמנם יש להתבונן, כי לכאורה כשמדברים על תפילה שצדיק מתפלל, הרי יש⁸ מעלה יותר בתפילת צדיק בן רשע, שיש לו לב נשבר, וצריך תמיד להתחזק שאין לו זכות אבות, והנסיונות שלו יותר קשים, ומדוע העדיפו בשמים את תפילת יצחק מאשר את תפילת רבקה, אלא שהתפילות שהתפללו אבותינו סבבו מן השמים שזכותם יעמוד לנו כשנצטרך לישועה,⁹ והגמרא אומרת מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקדוש

10 תולדות דף קלז
11 דברי יואל
12 תנחומא עקב ג'
13 סדרא ל"ב בפי הגדיל
14 עץ יוסף על סדר אות ו'
15 פרקי דרבי אליעזר פרק לב
16 בבב קט"ז. ע"פ הגירסא בעין יעקב
17 פשט רזא

7 סדר התפילה להרוקח, חיד"א שמחת הרגל על הגש"פ
8 מסופר על האהבת ישראל זיע"א שלפני השווים היה לומד לעצמו כסא לימודים וגם נוע"א על הפרשה ומתגלו היה שדבר האחרון שלמד לפני הטיש היה הנושא בתחילת פי אומר. שאומר שם שצדיקים בעלי ייחוס אע"פ שמדגתם גדולה סים יכולים חיו ליפול משא"כ צדיקים שאינם בעלי ייחוס אינם נופלים כ"כ מהר. שעבודתם בהכנעה.
9 יבמות סד

אספרה שמך לאח.

פרשת תולדות

ותבן, וחשב יצחק שהוא באמת כל כך דתי, [אפרומער, כידוע האימרה בשם צדיקים פרו"ם ר"ת פול רשעות ווייניג מצוות] מחמיר בכל דבר, עד שרוצה הוא לעשר אפילו מלח ותבן, שזה בעצם פטור מן המעשר, כל כך צבוע ורמאי היה עשיו, לעומת זה - ויעקב איש תם יושב אוהלים, יעקב היה צדיק וישר תם, בלי שום רמאות, ישב בבית המדרש יומם ולילה ולמד תורה, עשיו על פי רוב היה מבלה זמנו בשדות ועסק בצידה ועשה מטעמים טובים ונתן לאביו יצחק לאכול, אבל רבקה אמנו היא היתה אוהבת ביותר את יעקב, כי היא היתה מבינה על רמאות, כי למודה היתה לראות את לבן אחיה, שהוא היה גם כן רמאי גדול וזה לא היה ללבה, ועל כן אהבה את יעקב בנה הישר.

וַיֵּאָהֵב יַצְחָק אֶת עֵשָׂו

יעקב²⁶ אבינו הועמד כאן בנסיון גדול מאוד הוא הלך בתום לבו וביושר כל הזמן, והנה הוא רואה שאביו הצדיק אוהב את עשיו על אף היותו רשע גדול, ואילו אותו הוא פחות אוהב, אבל יעקב לא נטש את דרכו, יעקב לא מרמה אף אחד יעקב איש חלק, יודע הוא את האמת, שדרכו היא נכונה וממנה לא יזוז על אף הקשיים, אמנם כאן התורה מגלה לנו שכל נסיון לבסוף הוא עובר, לכן כתוב כאן לשון, ויאהב יצחק את עשו בלשון עבר, לרמז לנו שהיתה זו אהבה זמנית בלבד, שכן כל דבר שאינו אמת לא יחזיק מעמד, שקר אין לו רגליים [האותיות **שִׁקְר** עומדות על רגל אחת בלבד] ובסוף תתגלה התרמית, מה שאין כן אצל רבקה שאהבה את יעקב כתוב בה בלשון הווה ורבקה "אוהבת" את יעקב, לשון הווה משמעותו שיש לדבר המשך כל הזמן כי האמת נצחית היא.

וַיַּצְחֵק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלִדְתֵי אֶתֶם

עכבו בעדה, ולא רצו שאברהם אבינו ישמע מזה כדי שילך בשיבה טובה.

שם בן נח

שם בן נח היה נביא ה' במשך¹⁸ ארבע מאות שנה¹⁹ הוא גם היה ראש בית דין שתיקן כמה תקנות, והאבות והשבטים התנהגו על פי גזרותיו, גם הקים ישיבה ולמדו אצלו כל האבות הקדושים²⁰ אברהם אבינו²¹ יצחק אבינו²² ויעקב אבינו וכעת באה רבקה אמינו להשיח את צערה לסבא שלה שהפרש ביניהם יותר מעשר דורות, ושם בן נח כבר היה אז בן חמש מאות חמישים שנה, והוא בישר לה בשם ה': שני עמים עתיד לצאת ממך,²³ וכיון שהם שני עמים ששונאים ונלחמים זה בזה, לכן עשו בתחילת יצירתם מריבה, אבל מעתה ינוחו ותמצאי מנוח והשקט לנפשך.

מי נתן את השם יעקב

כשנולדו, יצא הראשון עשיו אדמוני, כולם ראו שהוא אדום והיה לו הרבה שערות שער הראש²⁴ והזקן וגם שיניים... כילד מבוגר ויקראו שמו עשיו, פירוש הוא נגמר ונעשה. ואחרי כן יצא אחיו, כשידו אוחזת בעקבו של עשיו להפילו. אמר הקב"ה:²⁵ אתם קראתם לחזיר שלכם שם, אף אני אקרא לבני בכורי שם, וקרא לו הקב"ה שמו יעקב.

וַיַּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים

אחד הולך בדרך החיים ואחד הולך בדרך המות, יעקב הלך בדרך החיים שהיה יושב אוהלים ועוסק בתורה כל ימיו, ועשו הלך בדרך המוות, היה איש שדה והרג את נמרוד ואת בנו, היה רמאי והיה מרמה את האנשים בפיו, והיה מרמה גם את אביו והיה שואל אותו אבא איך מעשרים מלח

18 תנא דבי אליהו רבה כ"ח

19 עבודה זרה ל"ו

20 זר ח"ד פ"י נח כ"ה

21 רבה פנ"ו ד"א וישב אברהם אל נערי ויצחק היכן היה שלחו אצל שם ללמוד

22 דרשת הרשב"ן תורת ה' תמימה שהיה יעקב בן חמישים כשמת שם בן נח

23 רמב"ן על בראשית פרק כ"ה פסוק כ"ג

24 תרגום יונתן פסוק כ"ה

25 רבה ס"ג ח'

26 ס"ב התורה פסוק ע"א

אספרה שמך לאח.

פרשת תולדות

עמו,³¹ כפי כאשר התחיל עשוי לצוד בשדה מצאו נמרוד שהיה גיבור ציד, ואמר לו לעשוי; שאין שום אדם רשאי לצוד בשדות אלא הוא, עשוי כמובן לא הסכים לכך, והחליטו לקבוע יום מלחמה, לראות מי יותר גיבור, ובא עשוי ונטל עצה מיעקב, איך לנצח את נמרוד, וכיון שיעקב רצה שנמרוד ייהרג על שהמריד את כל העולם על הקב"ה, לכן נתן עצה לעשוי ואמר לו; כל זמן שיהיה נמרוד לבוש בגדיו החמודות, לא תוכל לו, אך תאמר לו שיפשיטם אז תוכל לו.

ויַעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר

מה היו ³²הבגדים שלבש נמרוד, הבגדים האלו היו בגדים מיוחדים, הבגדים שעשה הקב"ה לאדם ולחיה, וכל מי שלובש אותם נעשה גיבור ציד, לפי שהיו מצוירים בהם כל מיני חיות ועופות ודומה כאילו הם חיים, והיו עופות וחיות באות אצלו מעצמן, ועברו בירושה מחס בן נח, לנמרוד, ועשוי חמד אותם מאוד.

עַתַּת יַעֲקֹב מֵתִקְיִים

אכן נמרוד ³³הגיע למקום שנקבע כדי להלחם עם עשו כשהיה לבוש באותו בגד, ובגד זה לא היה חדיר חרב, כך שנמרוד היה בטוח בניצחונו על עשו, וכשהגיעו לאותו מקום המיועד ראה עשו את נמרוד לבוש עם הבגד הזה, אמר לו; אם גיבור אתה אל תלחם בי עם המעיל הזה, שבזה לא תראה גבורתך, וודאי תנצח אותי, תוריד את המעיל שאתה לבוש ואז נראה מי יגבר על מי, מלים אלו שכנעו את נמרוד להפשיט את בגדו, הוא פשט אותו ותלה את הבגד על עץ הקרוב אליו, כשנמרוד היה הולך חזרה למקום המיועד למלחמה, רץ עשו לקח את המעיל לבש אותו וכך הצליח להרוג את נמרוד.

כל זמן שיעקב ועשוי היו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, אמרו שזה רק מעשה נערות, עד שנעשו בני שלש עשרה, כיון שנעשו בני שלש עשרה - זה פרש לבתי מדרשות, וזה פרש לעבודת אלילים, באותו יום נפטר אברהם אבינו כדי שלא יראה את עשוי בן בנו יוצא לתרבות רעה, כי הקב"ה הבטיחו שימות בשיבה טובה, ולכן אף שהיה צריך לחיות מאה ושמונים שנה, קיצר הקב"ה חמש שנים משנותיו.

יַצְחָק בֶּן שֵׁשִׁים, כְּשַׁעֲבַר שֵׁשִׁים וּשְׁנַיִם מִשְׁנֹלָד

לפי החשבון הפשוט, ²⁷כשנפטר אברהם היה עשוי בן חמש עשרה, שהרי יצחק נולד למאה, ויצחק בן ששים בלדת אותם הרי ק"ס, ועד קע"ה הרי ט"ו, אלא ששהה יצחק אחר העקידה במשך שנתיים בגן עדן שהביאוהו המלאכים שם כדי לרפאות אותו, כיוון שניזוק בעיניו בשעת העקידה כאשר היה אביו רוצה לשחטו ²⁸באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו ולקחוהו המלאכים לרפאותו, והשנים הללו שהיה בגן עדן, אינם נחשבים בחשבון שנותיו של יצחק ולפי זה יוצא שכשנולדו עשוי ויעקב כבר היה ששים ושתיים שנה אחר לידת יצחק, וכשנפטר אברהם היו יעקב ועשוי בני י"ג.

יַעֲקֹב מֵיַעֲעֵץ אֵיךְ לְהַרוֹג אֶת נִמְרוֹד

כשנפטר אברהם, ²⁹ערב פסח היה, בישל יעקב נזיד עדשים, כדי לנחם את יצחק, שזהו מאכל אבלים שהם עגולים, ³⁰כך אכלו אדם וחיה כשנהרג הבל, וכן כשנשרף הרן באור כשדים היו הוריו אוכלים עדשים, וכעת בישל יעקב עדשים ליצחק, והנה; ויבא עשוי מן השדה, והוא עייף, הוא עבד קשה באותו יום הוא רצח את נמרוד, שנלחם

27 פענח רזא כי חיי שרה
28 רשיי כז א
29 פסיג ספביז תפיו ג
30 פדררא ליה

31 בפלי תוסי
32 פדררא כז ובעלי תוסי
33 אמרות אליהו. לוי. בשם דרשן

אספורה שמך לאח.

פרשת תולדות

הבכורים, ואם כך בשביל מה היה צריך לקחת הבכורה מעשיו? ובפרט שבחירת הכהנים עוד היה לפני בניית המשכן, ונמצא לפי זה שעדיין אף פעם לא היה העבודה על ידי הבכורים,³⁸ אלא שלעתיד לבא יחזרו הבכורים לעבודתם כי לכל עונש יש גבול, אמנם גם הלויים שעלו לגדולה לא ירדו, אבל הבכורים יצטרפו לעבודה, ולכן לא רצה יעקב שיהיה הבכורה אצל עשיו.

ויבז עשיו את הבכרה

יעקב אמר לעשיו: תשמע עשיו! אתה רוצה שאאכיל אותך, זה לא משתלם לי כלכלית,³⁹ כי אם לא אתן לך לאכול אתה תמות ונגמר העסק, אני יורש את אבינו לבד בלי בעיות, ויהיה הכל שלי, אך אם אתן לך לאכול אני מפסיד בזה שתישאר לחיות, ולכן לפחות מכור לי את הבכורה. אמר לו עשיו: ⁴⁰בכורה אתה רוצה, אולי גם תרצה לקנות חלקי לעולם הבא? אמר לו יעקב: על זה אני לא מוכן לשלם, כי אני לא יודע אם יש לך חלק לעולם הבא, אבל הבכורה ידוע לי כיום שהיא אצלך מכור לי אותה! התחיל עשיו לחרף ולגדף, כפר בה' וביזה את הבכורה.⁴¹ הבכורה לא היתה שוה בעיניו, והיה דומה לרשע שיש לו אתרוג מובחר מאוד למכור, ואינה שווה אצלו יותר משאר פרי, ורוצה למכרה בזול כפי ששווה האתרוג אחרי סוכות, וכיון שלא היתה הבכורה שווה אצלו, קנה ממנו יעקב ביושר את הבכורה במחיר לחם ונזיד עדשים.

יעקב איש תם יושב אהלים

יעקב היה יושב ולומד תורה בהתמדה רבה, ויהי היום עשה יעקב סעודת מרעים לשמחת סיום מסכת בבא קמא, וישב בסעודה לעת ערב עם אחוזת מרעיו, הלומדים תורת ה' ואמונתו, ובביהמ"ד היה חם והבית מלא אורה, וששים

ויבא עשיו מן השדה והוא עיף

אחרי יום כזה, כשחזר עשיו הביתה ³⁴תקף אותו הרעב מאוד עד שאחזו חולי הבולמוס, שאם לא היה אוכל היה מיד מת, ולכן כשנכנס לבית היה כל כך עיף, שלא היה לו כח לזוז ואפילו להכניס את האוכל לפה, ולכן אמר הנני הולך למות. כשראה את הנזיד שאל את יעקב: ³⁵מה אתה עושה? מה טיבו של נזיד זה? אמר לו יעקב; וכי אינך יודע שנפטר אברהם זקננו, ואני עושה תבשילין להברות את אבינו האב! [סעודה ראשונה שהאבל אוכל נקרא סעודת הבראה] אמר לו עשיו: מה? באותו הזמן [אברהם] פגעה מדת הדין? תשמע! אוהבי ושונאי מתו כאחד, אברהם מת ונמרוד מת! מקרה אַחַד לַצַּדִּיק וְלַרְשָׁע, פְּמוֹת זֶה כֵּן מוֹת זֶה, אִם כֵּךְ? כִּפּוּר עֲשִׂיו בְּכָל, וְאִמְרָ; אֲנִי כִּבְרָ לֹא מֵאֲמִין בְּכֹלֹם: אֵין שִׁכַר לַצַּדִּיקִים, וְלֹא יִהְיֶה תַחִיית הַמֵּתִים.

הלעיטני נא מן האדם האדם הזה

אותו רשע פער ³⁶פיו כגמל, ואמר ליעקב: אני פותח את פי ואתה תשפוך ותערה את כל הקדירה כולה לתוך פי, כמו שמלעיטין את הגמל, כי אם לא, אני הולך למות, ובכן אל תמתין עד שייגמר להתבשל ויהיה בצבע לבן, אלא כשעדיין ³⁷חצי מבושל שזה אדום.

קניית הבכורה

חשב יעקב ואמר: העבודה לה' בבית המקדש הוא על ידי הבכורים, ככתוב קִדַּשׁ לִי כָל בְּכוֹר וְאֵין רשע זה ראוי להקריב להקדוש ברוך הוא, [אמנם יעקב אבינו, בוודאי ידע ברוח הקודש שה' יתברך יבחר את שבט לוי במדבר, והם ישרתו במקום בכורי ישראל, עקב מעשה העגל, ואם כן הרי העבודה תהיה רק על ידי הכהנים ולא על ידי

38 שער הגלגלים כ"ג, ישמח פשה כ' במדבר בפסוק קח את הלויים
39 פסנת רזא
40 תנחומא ישן
41 שער בת רבים

34 פסנת רזא כ' תולדות
35 תנחומא ישן, רבה ס"ג, י"א
36 רבה סג יב, שוחרם משילי י"ג בפי סהריי כהן
37 הלעיטני נא, כמו אל תאכלו פסגו נא, ועיין באוצר אפרים עמוד תצ"א.

אספרה שמך לאח.

פרשת תולדות

והיו בוכים, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו לכך כהו עיניו. ויצחק חשב לעצמו הנה אמי שרה נפטרה בגיל מאה עשרים ושבע, והרי המזל של אבא ואמא גורם, שיכולים למות באותו הזמן שהם מתו, ואני כבר בתוך חמש שנים סמוך לגיל הזה, שאני כעת בן מאה עשרים ושלוש, ואיני יודע מתי אמות.

אומץ גבורותיך הפלאת בפסח.

הגיע ליל יום טוב⁴⁴ הפסח, קרא יצחק לעשו בנו הגדול ואמר; בני! הלילה הזה העליונים אומרים שירה, הלילה הזה כל העולם כולו אומרים הלל, ואוצרות טללים נפתחים בזה הלילה, עשה לי מטעמים עד שאני חי אברך אותך,⁴⁵ אני רואה שאחרי מותי לא יהיה לך לא כסף ולא שררה ולא כבוד ולא שום דבר, ואני מרחם עליך מאד, ועל כן אני רוצה לתת לך בחיים שלי את הברכה, ובזכות הברכה יהיה לך חיים וכל טוב. אמר עשיו לאביו,⁴⁶ אני מוכן ללכת אך אני דואג מאוד כי אחי יעקב ירצה בוודאי לתפוס לי את הברכות ואז אני אבוד, אמנם כעת נפל לי רעיון מצויק, הרי הקול שלי דומה קצת לקול של יעקב הרי סוף כל סוף אנחנו אחים, רק שהקול שלי קצת... עבה, והקול שלו קצת... דק, ובוודאי שאם הוא ירצה לקבל את הברכות הוא ישנה את הדיבור שלו, ויחקה את הקול שלי, ובכן אני רוצה לדפוק אותו, ולכן נסכם שכשאביא את המטעמים אני ישנה את קולי ואדבר בקולו של יעקב, אבל אל תסמוך על זה לבד אלא גם תמשמש את הידים שלי, שזה עם הרבה שערות ועל פי שתי הסמנים האלו תברך אותי. יצחק הסכים ואמר; בסדר! לך לדרכך והבא, אך תזהר לשחוט כמו שצריך, ועשיו הלך לדרכו.

ורבקה שמעת

ושמחים ואוכלים ושותים, והנה עשו אחיו בא מצידו אשר רדף ביער אחרי חיות, להציד ציד להביא, ולא מצא אז אפילו ארנבת, והוא עיף ורעב וצמא, וישא על כתפו הקנה רובה של ברזל משא כבידה, וילך לעת ערב מן היער לביתו, דרך חלון הביהמ"ד, וירא דרך ארובות הבית את העונג ושמחה אשר שמה, ויבא אל תוך הבית ויאמר הוי אחי רמיתני⁴² יעקב, מה לך שאתה מפיר את ההסכם שהסכמנו, ואתה משיג את גבולי הלא עולם הזה הוא חלקי מכל עמלי, והרי סיכמנו שהעולם הזה שייך עבורי הרי שאין לך זכות בו, ומה לך עורך שלחן וסועד סעודת מלכים, וגונב את חלקי, נענה יעקב אבינו ואמר לו; אחי, מה לך נזעק, לא גנבתי לך כלום מחלקך, ומה שהנך רואה אותי אוכל ושותה הוא סעודת מצוה, של סיום מסכתא, שזכיתי היום הזה לסיים מסכת בבא קמא, ועל זאת ישמח לבי וסעודה זו אינה שייכת כלל וכלל לעולם הזה, בשמוע עשיו דברי אחיו החליט בנפשו, הנה כי כן ראיתי כי אחי יעקב נהנה מהעולם הזה וגם מהעולם הבא, הרי שזוכה לשני עולמות על ידי לימוד התורה, ומדוע יגרע חלקי ולא אשב ללמוד תורה, ואז גם אני אזכה לשתי שלחנות, ומיד לקח לידו מסכת בבא קמא והחל ללמוד, כיון שהגיע לדרך ע"א ע"א בדברי הגמרא פרה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר, וראה איך שעל שורה גמרא ורש"י, נכתב לצידו דף שלם עם תוס', נבהל מאוד ומיד סגר את המסכתא באמרו ליעקב הריני מוותר על חלק העולם הבא ולכל הפחות לא אצטרך לעמול קשה על לימוד התורה.

ויהי פי זקן ויצחק

כעבור כחמישים שנה אחרי מכירת הבכורה יצחק אבינו הזדקן, ועיניו כהו מראות, ולמה כהו, כי⁴³ כשנעקד על גבי המזבח, והיה אביו רוצה לשחוט באותה שעה נפתחו השמים, וראו מלאכי השרת

44 פרקי דרבי אליעזר פרק לא
45 חזקוני
46 הגרי"ז

42 מהרי"ד פבעלזא הובא בספר אז יאמר, גולדברגר, דברי תורה סונקאטש תנינא ק"ב. שפע חיים חור
תשס"א. עמוד סח
43 רש"י

אספרה שמך לאח.

פרשת תולדות

מרוב פחד, שלח אליו הקב"ה את המלאך מיכאל, ואת המלאך גבריאל, והם תמכו בו להביאו אל אביו.

וַיָּבֵא אֶל אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי מִי אֲתָה בְּנִי, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל אָבִיו אֲנֹכִי [אני הוא המביא] עָשׂוּ בְּכַרְךָ! עָשִׂיתִי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי אָמַר יַצְחָק, גֵּשָׁה נָא וְאִמּוֹשׁ אוֹתָךְ בְּנֵי הָאֲתָה זֶה בְּנֵי עָשׂוּ אִם לֹא, ⁵²כִּשְׁשֹׁמֶע יַעֲקֹב אֶת הַדִּבּוּרִים הָאֵלֶּה יוֹצֵאִים מִפִּי אֲבִיו, נִבְהַל וְנִרְעַד וְהִרְגִישׁ כְּאִילוֹ מִיָּם קָרִים נִשְׁפְּכוּ עַל שׁוֹקֵיו, לִיבּוֹ נִחְלַשׁ וְנִימַסׁ כְּשִׁעוּוָה, וְכִמְעַט נִפְּלָה עַל הַרְצָפָה, ⁵³הִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב לֵה' וְאָמַר; שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה' בְּצַרְתָּה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי: ה' הִצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת שֶׁקֶר מִלְּשׁוֹן רַמְיָה: וְגו' שִׁמְעֵה ה' תְּפִילַתוֹ שֶׁלַּח לוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים אֶחָד מִיִּמִּינוֹ וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ, כְּדִי לְהַחֲזִיקוֹ.

יצחק אבינו עשה כפי ההסכם, למשש אותו בבואו לקבל הברכות וראה אמנם ששתי הסמנים מתאימים הקל קול יעקב והידיים ידי עשו, ויברכהו.

רבקה אמנו ⁴⁷שמעה ברוח הקודש מה שאמר יצחק לעשיו, והיא הרי ידעה את האמת; מי הצדיק ומי לא, קראה ליעקב בנה ואמרה; בני הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים, הלילה הזה עתידים בניך להיגאל מיד שעבוד, הלילה הזה עתידין לומר שירה, שמע בקולי, ⁴⁸כשם שכל ימין אתה שומע לי גם כעת שמע בקולי, לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים, ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב, והבאת לאביך ואכל בעבור אשר יברכך לפני מותו, אך יעקב אבינו שהיה בקי בתורה, פחד לבו על קללת אביו, ויאמר יעקב אל רבקה אמו, הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק, אולי ימושני אבי ויראה שאני משקר, והבאתי עלי קללה ולא ברכה, אמרה לו אמו; אם תקבל ברכה עליך ועל זרעך, אבל מקללה אין לך מה לפחד ⁴⁹כי לי נאמר בנבואה שלא יבואו עליך קללות.

הלך יעקב והביא שני גדיי עזים לאמו, להקריב אחד לקרבן פסח, ואחד עשתה מטעמים, ונתקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמד את אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן, ואת ערת גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צנאיו. ⁵⁰עשיו היה גבוה ויעקב היה יותר נמוך, וזה היה מאוד ניכר, כולם הכירו שזה הגדול וזה הקטן, ורבקה רצתה לבחון נבואתה בבגדיו של עשו והלבישה בגדיו של עשו ליעקב לראות אם יבואו למידתו של יעקב, שבזה יתאמת לה נבואתה וכשראתה שבאו למידתו אז נתאמת נבואתה מיד ונתתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה, כי יעקב לא רצה לשקר, ⁵¹והוא בכה, ולא רצה להביא את האוכל לאביו, עד שרבקה נתנה בידיו, את האוכל, וגם אז לא התרצה, עד שאמרה לו; מלאכים ילוו אותך לאביך, בכל זאת כשיעקב הגיע עם המטעמים עד הדלת של אביו, התעלף